

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بررسی چالشهای فراروی صندوق های بازنشستگی

با تأکید بر صندوق بازنشستگی کارکنان جهاد کشاورزی

سید جواد میر

۱۹/۷/۱۳۹۰

- پروژه تحقیقاتی با کد پژوهش ۱۵۰ - ۰۱ - ۳۱ - ۱۰۱ - ۲ - ۸۹ تحت عنوان

" بررسی وضعیت گذشته و فعلی صندوق بازنشستگی
کارکنان جهاد کشاورزی و تحلیل فرصتها و چالشهای
آتی اقتصادی اجتماعی آن (با تأکید بر کارکرد پدافند
غیر عامل آن برای وزارت جهاد کشاورزی "

تاریخ تصویب : ۱/۶/۸۹ ؛ مدت زمان اجرای پروژه ؛ ۱۸ ماه ؛ همکاران پروژه

این پژوهش دارای بخشهای زیر است :

← مروری بر تاریخچه نظام بازنشستگی و تأمین اجتماعی در ایران و جهان

← بررسی قوانین ، مقررات مربوط به بازنشستگی

← تدوین تاریخچه تأسیس و مقررات صندوق بازنشستگی کارکنان
جهاد کشاورزی

← بررسی وضعیت عملکرد اقتصادی صندوق از بدو تأسیس تا پایان
سال ۸۹

← تحلیل شرایط موجود و پیش بینی شرایط آتی پایداری اقتصادی
صندوق

← نتیجه گیری و جمع بندی و ارائه پیشنهادات و راه حلها

چرایی و دلایل انجام این پژوهش

تأمین اجتماعی **Social security** (که بازنشستگی یکی از اجزاء و زیر مجموعه های آن است) حقی اساسی برای یکایک افراد جامعه است. تأمین اجتماعی در مفهوم جدید خود مرحله تکامل یافته از تلاشهای گروهی کلیه قشرهای جامعه برای مقابله با ناامنی اقتصادی و عدم اطمینان در مقابل از دست دادن درآمد یا حداقل معیشت است.

حمایت از نظام تأمین اجتماعی و بازنشستگی وظیفه دولت و سیاستگذاران بوده و عامل مؤثری در تحقق "عدالت اجتماعی" می باشد.

سیاست های کلی برنامه پنج ساله چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران :
بند ۱۳ : ایجاد نظام جامع تأمین اجتماعی برای حمایت از حقوق محرومین و مستضعفان و مبارزه با فقر
بند ۱۹ : گسترش عدالت اجتماعی و تعادل های منطقه ای - رفع محرومیتها خصوصاً در مناطق روستایی کشور

قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی (مصوب اردیبهشت ۸۳)

• **حدود هفتاد سال از شروع به کار طرحهای بیمه آ
در ایران می گذرد. اما هنوز همه اجزاء بیمه ای
(درمان ، بازنشستگی یا پیری ، از کار افتادگی ،
فوت (بازماندگان) و حتی حوادث و بیمه عمر) با
مشکلات و چالشهای اساسی و ساختاری مواجه
هستند.**

چرا اینگونه است ؟

- دو عامل اساسی بسیار مهم وجود دارد.

۱) حمایتی

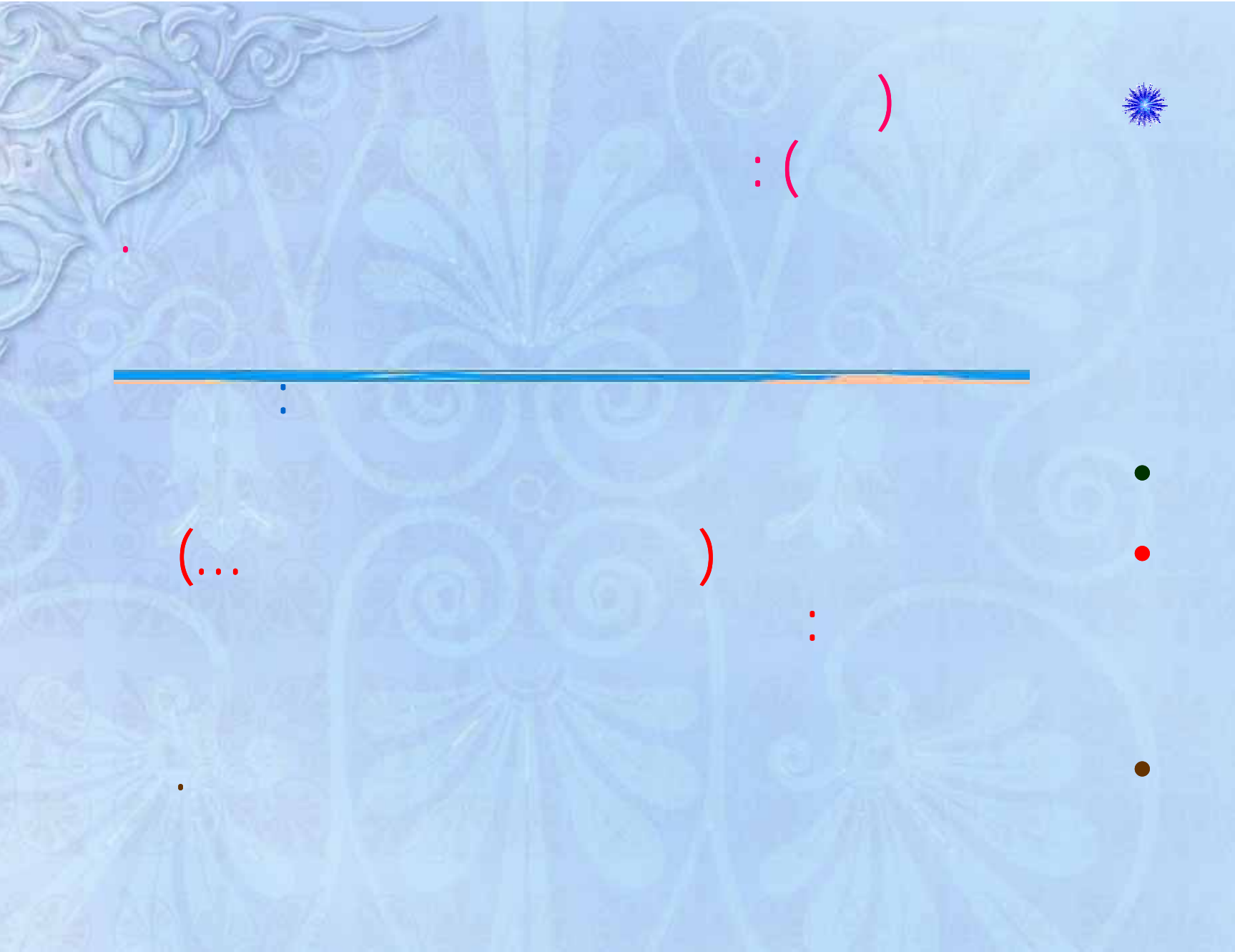
است.

مثل اقدامات زیر ساختی بهداشتی ، امور بهزیستی ، تأمین حداقل سطح معیشت ، درمان و تحصیل رایگان

۲) امدادی

به موجب مبانی علمی و مقررات و اصول انسانی تکلیف دولت و تکلیف همگانی است .

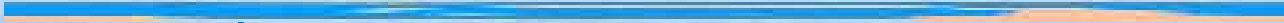
دولت تکالیف خود را در بخشهای ۱ و ۲ یا انجام نداده یا ناقص و غیر مکفی انجام داده است و در بخش ۳ مداخلات سیاسی ، فراقنانه ، غیر علمی و غیر حرفه ای داشته است.

.

: ()

.

.

(...)

.

:

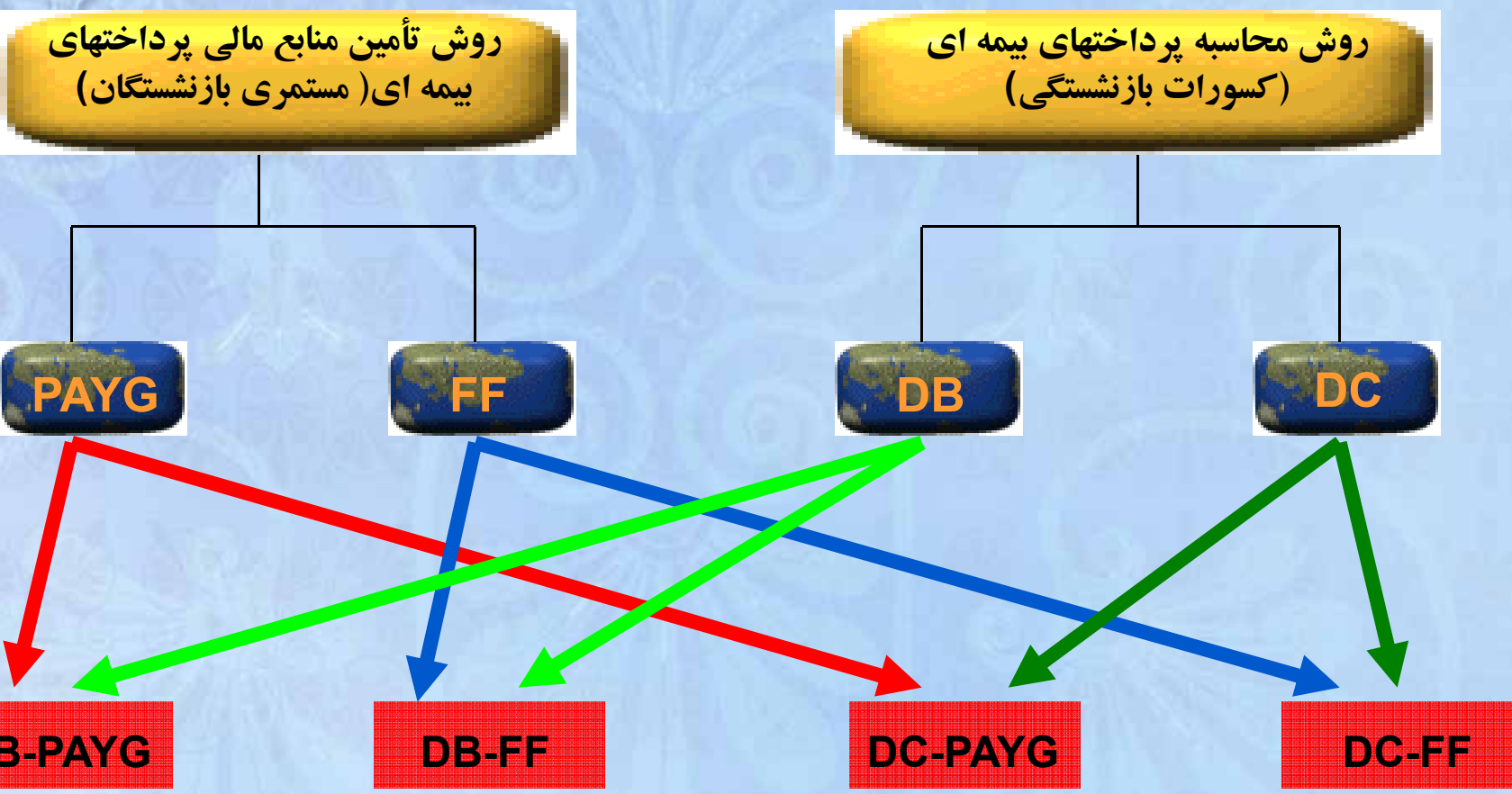
.

.

دولت باید در صندوق های بازنشستگی "به طور حرفه ای" دخالت کند

() () " •
:

● نظام بازنشستگی در ایران اگر چه در برخی صندوق ها
یکدیگر تا حدودی متفاوت است ، اما عمدتاً از نظام
DB-PAYG تبعیت می کند.

● در نظام PAYG که مترادف با نظام بازنشستگی بدون اندوخته
می باشد. عمده ترین منبع تأمین مالی استفاده از کسور
پرداختی شاغلین برای پرداخت حقوق بازنشستگان است
به عبارت دیگر کسور پرداختی توسط شاغلین یک نسل
صرف پرداخت حقوق بازنشستگی نسل یا نسل های قبلی
می شود.

)

= FF

=

= DC

≠

= DB

عوامل پارامتریک

• نرخ کسورات بازنشستگی

• سن بازنشستگی

• سنوات خدمت

• پوشش وابستگان

• فرمول محاسبه حقوق بازنشستگی

• امید به زندگی در بدو بازنشستگی یا وظیفه بگیری

• شرایط موظفین

• نسبت یا ضریب وابستگی (تعداد بازنشسته به تعداد شاغل

کسور پرداز) یا به عبارتی پایداری ورودی و خروجی

عوامل غیر پارامتریک

- رعایت یا عدم رعایت اصول علمی و حرفه ای
- رونق یا رکود کسب و کار و تولید و در نتیجه بالا یا پایین بودن نرخ اشتغال
- تحمیل یا عدم تحمیل هزینه های سیاسی بر منابع صندوق های بازنشستگی
- مناسب بودن یا نامناسب بودن ساختارهای سازمانی
- کارآمدی یا ناکارآمدی قوانین و مقررات
- کارآمدی یا ناکارآمدی مدیریت صندوق های بازنشستگی
- کارآمدی یا ناکارآمدی نظام نظارتی بر مدیریت صندوق های بازنشستگی

نگاه مقایسه ای و ارزیابی عوامل پارامتریک و غیر پارامتریک در صندوق بازنشستگی جهاد کشاورزی

وضعیت صندوق بازنش جهاد کشاورزی	میانگین تقریبی جهانی (یا استاندارد)	
۵/۲۲٪	۲۴٪	نرخ کسورات بازنشستگی
۵۰ سال مردان و ۴۵ سال	۶۰ سال (مرد و زن)	سن بازنشستگی
۳۰ سال	۳۵ سال	سنوات خدمت
۳ نفر	یک نفر	پوشش وابستگان
آخرین حقوق یا میانگین آخر	۵ سال آخر	فرمول محاسبات حقوق بازنشستگی
۱۷ سال	میانگین جهانی ۱۶ سال ، کشورهای پیشرفته ۵/۲۰ سال	امید به زندگی در بدو بازنشستگی فرد اصلی
۳۳ سال	۲۲ سال ، ۲۴ سال	میانگین مدت زمان برقراری

نگاه مقایسه ای و ارزیابی عوامل پارامتریک و غیر پارامتریک در صندوق بازنشستگی جهاد کشاورزی

وضعیت صندوق بازنشستگی کشاورزی	میانگین تقریبی جهانی (یا استاندارد)	
۵/۱ نفر	۸/۲ نفر (میانگین جهانی) ۵ نفر (استاندارد)	تعداد شاغل در ازای هر بازنشسته
حدود ۳۰٪ رعایت می	استاندارد: باید بیش از ۸۵٪ رعایت شود	رعایت یا عدم رعایت اصول علمی و حرفه ای
کمتر از ۷۰٪ اشتغال با لحاظ	استاندارد: بالای ۸۵ درصد اشتغال با لحاظ جامعه زنان	بالا یا پایین بودن نرخ اشتغال
موضوعیت دارد	استاندارد: نباید موضوعیت داشته باشد	تحمیل هزینه های سیاسی
نامناسب است	استاندارد: باید مناسب باشد	مناسب بودن یا نامناسب بودن ساختار سازمانی
ناکارآمد است	میانگین وضعیت جهانی ناکارآمد است	کارآمدی یا ناکارآمدی قوانین و مقررات

نگاه مقایسه ای و ارزیابی عوامل پارامتریک و غیر پارامتریک در صندوق بازنشستگی جهاد کشاورزی

وضعیت صندوق بازنشستگی جهاد	میانگین تقریبی جهانی (یا استاندارد)	
۵/۲۲٪	۲۴٪	نرخ کسورات بازنشستگی
۵۰ سال مردان و ۴۵ سال زنان	۶۰ سال (مرد و زن)	سن بازنشستگی
۳۰ سال	۳۵ سال	سنوات خدمت
۳ نفر	یک نفر	پوشش وابستگان
آخرین حقوق یا میانگین دو سال	۵ سال آخر	فرمول محاسبات حقوق بازنشستگی
۱۷ سال	میانگین جهانی ۱۶ سال ، کشورهای پیشرفته ۵/۲۰ سال	امید به زندگی در بدو بازنشستگی فرد اصلی
۳۳ سال	۲۴ سال ، ۲۲ سال	میانگین مدت زمان برقراری مستمری
۵/۱ نفر	۸/۲ نفر (میانگین جهانی) ، ۵ نفر (استاندارد)	تعداد شاغل در ازای هر بازنشسته
حدود ۳۰٪ رعایت می شود	استاندارد : باید بیش از ۸۵٪ رعایت شود	رعایت یا عدم رعایت اصول علمی و حرفه ای
کمتر از ۷۰٪ اشتغال با لحاظ جامعه	استاندارد : بالای ۸۵ درصد اشتغال با لحاظ جامعه زنان	بالا یا پایین بودن نرخ اشتغال
موضوعیت دارد	استاندارد : نباید موضوعیت داشته باشد	تحمیل هزینه های سیاسی
نامناسب است	استاندارد : باید مناسب باشد	مناسب بودن یا نامناسب بودن ساختار سازمانی
ناکارآمد است	میانگین وضعیت جهانی ناکارآمد است	کارآمدی یا ناکارآمدی قوانین و مقررات

”

”

» آمار تقریبی و مربوط به پایان سال ۸۹ اس

				÷
		/		
		/	/	
		/	/	
		/		

	-
	-
	-
	-
	-

خلاصه گزارش بخش درآمدی صندوق طی ۳۱ سال گذشته از سال ۵۸ تا ابتدای سال ۹۰

سال	درآمد کسور بازنشستگی	درآمد حاصل از سرمایه گذاریها	بودجه دریافتی از وزارت جهاد	کسور انتقالی به سایر صندوقها	خالص کسور باقی
1369	8,501	55	65	-	01
1370	9,268	681	106	-	68
1371	6,531	2,273	124	-	31
1372	7,277	1,888	132	36	41
1373	12,506	9,063	140	124	82
1374	13,012	17,157	200	162	50
1375	23,877	14,121	290	130	47
1376	34,341	24,847	302	192	49
1377	38,789	7,915	-	440	49
1378	56,760	13,383	-	500	60
1379	76,225	20,374	-	2,295	30

سال	درآمد کسور بازنشستگی	درآمد حاصل از سرمایه گذارها	بودجه دریافتی از وزارت جهاد	کسور انتقالی به سایر صندوقها	کسور باقی مانده
1379	76,225	20,374	-	2,295	73,930
1380	101,291	35,688	-	1,167	60,124
1381	129,989	27,003	-	1,368	28,621
1382	197,769	135,196	-	41,620	56,149
1383	172,158	151,838	-	5,266	6,892
1384	206,584	134,583	-	5,471	701,113
1385	273,648	150,944	-	42,916	10,732
1386	305,031	132,112	-	8,899	6,132
1387	325,665	160,870	-	4,857	10,808
1388	409,182	249,861	-	2,858	5,324
1389	381,706	298,596	-	4,934	772
جمع	2,790,110	1,588,448	1,359	123,235	66,875

• مطالعات معوق در سال ۷۸ داده میشود آنهم نه بول بلکه سهام شرکت به مبلغ حدود ۹ میلیارد تومان

جدول مقایسه ای حقوق پرداختی با سرمایه گذارها و کسور دریافتی

(میلیو)

سال	حقوق پرداختی مستمری بگیران	درآمدهای اقتصادی	درآمد حاصل از کسور دریافتی از شاغلین	مطلق کسور های اقتصادی کسور در
۶۹	۱۵۰	۵۵	۸.۵۰۱	-
۷۰	۹۴۹	۶۸۱	۹.۲۶۸	-
۷۱	۱.۴۵۷	۲.۲۷۳	۶.۵۳۱	+
۷۲	۱.۶۶۲	۱.۸۸۸	۷.۲۷۷	+
۷۳	۲.۴۰۳	۹.۰۶۳	۱۲.۵۰۶	+
۷۴	۳.۰۶۰	۱۷.۱۵۷	۱۳.۰۱۲	+
۷۵	۵.۱۸۰	۱۴.۱۲۱	۲۳.۸۷۷	+
۷۶	۷.۷۵۰	۲۴.۸۴۷	۳۴.۳۴۱	+
۷۷	۹.۲۰۳	۷.۹۱۵	۳۸.۷۸۹	-
۷۸	۱۱.۵۸۶	۱۳.۳۸۳	۵۶.۷۶۰	+
۷۹	۱۶.۲۱۵	۲۰.۳۷۴	۷۶.۲۲۸	+

سال	حقوق پرداختی مستمری بگیران	درآمدهای اقتصادی	درآمد حاصل از کسور دریافتی از شاغلین	مطلق کسر درآمدهای اقتصادی و دریافتی
۸۰	۱۸.۶۴۴	۳۵.۶۸۸	۱۰۱.۲۹۱	+
۸۱	۲۷.۳۱۴	۲۷.۰۰۳	۱۲۹.۹۸۹	-
۸۲	۳۰.۳۱۴	۱۳۵.۱۹۶	۱۹۷.۷۶۹	+
۸۳	۵۵.۰۸۱	۱۵۱.۸۳۸	۱۷۲.۱۵۸	+
۸۴	۵۹.۹۳۹	۱۳۴.۵۸۳	۲۰۶.۵۸۴	+
۸۵	۱۰۴.۱۳۴	۱۵۰.۹۴۴	۲۷۳.۶۴۸	+
۸۶	۱۴۲.۴۱۱	۱۳۲.۱۱۲	۳۰۵.۰۳۱	-
۸۷	۲۴۱.۴۳۸	۱۶۰.۸۷۰	۳۲۵.۶۶۵	-
۸۸	۴۴۴.۱۳۶	۲۴۹.۸۶۱	۴۰۹.۱۸۲	-
	.	.	.	-
جمع	۱.۸۵۶.۴۴۷	۱.۵۸۸.۴۴۸	۲.۷۹۰.۱۱۰	-

در سال ۹۰ پیش بینی حقوق مستمری بگیران ۱۳۰ میلیارد تومان و درآمدهای اقتصادی ۲۵ میلیارد تومان و درآمد حاصل از کسور دریافتی از شاغلین ۳۰ میلیارد تومان میباشد.

از ۱۸۵ میلیارد تومان جمع کل حقوق پرداختی از سال ۶۹ تا ابتدای سال ۹۰ حدود ۱۶۷ میلیارد تومان آن مربوط به ۶ سال

• بر اساس مطالعات اکچوئری و بنابه دلایل و شرایط فوق الذکر و نیز با توجه به وضعیت سایر صندوق های بازنشستگی عمده در ایران و همچنین با در نظر داشتن شرایط جهانی نامناسب کشورهای که علیرغم برخورداری از عوامل پارامتریک و غیر پارامتریک مناسبتری نسبت به ایران و همچنین نسبت به صندوق بازنشستگی کارکنان جهاد کشاورزی باز هم با مشکل و بعضاً بحران مواجه هستند. وقوع شرایط بحرانی اقتصاد برای تمامی صندوقهای بازنشستگی و به ویژه برای صندوق بازنشستگی کارکنان جهاد کشاورزی که ورودی آن میل به صفر پیدا می کند قطعی و حتمی است.

- ضروری است اقدامات عاجل و اصلاحات متعددی در عوامل پارامتریک و غیر پارامتریک به عمل آید.
- نظام بازنشستگی **DB-PAYG** باید با نظام چند رکنی اندوخته مناسب شرایط ایران جایگزین شود.
- تفکیک کامل موضوعات حمایتی و امدادی از موضوع بیمه بازنشستگی و اجرای وظایف و تکالیف حمایتی دولت بر اساس محاسبات اکچوئری نقش اساسی در پایداری توان اقتصادی صندوق ایفا می نماید.
- اتکا بر درآمدهای حاصل از منابع اقتصادی حتی با نرخ بازده بیشتر از صد در صد پاسخگوی تعهدات صندوق های بازنشستگی در وضعیت فعلی نخواهد بود.
- توجه به ماهیت بین نسلی صندوق های بازنشستگی و برنامه ریزی برای عدم تحمیل هزینه نسل یا نسلهای قبلی به نسل یا نسلهای بعدی.
- در خصوص صندوق بازنشستگی کارکنان جهاد کشاورزی ادغام صندوق بزرگتری (صندوق بازنشستگی کشوری) یک راه حل کوتاه مدت است.

با تشکر از حوصله و نظرات اصلاحی ارزشمندتان

سن بازنشستگی

به منظور بررسی و تحلیل سن بازنشستگی در کشورهای جهان، تعداد ۱۳۲ کشور انتخاب و اطلاعات مربوطه گردآوری گردید. توزیع سن بازنشستگی بر حسب گروههای سنی به تفکیک جنسیت را نشان می دهد:

جدول توزیع سن بازنشستگی به تفکیک جنسیت در کشورهای جهان

سن	مرد	زن
۴۵ سالگی	-	۱
۵۰ سالگی	۳	۶
۵۱-۵۴ سالگی	-	۲
۵۵ سالگی	۲۳	۳۶
۵۶-۵۹ سالگی	۳	۱۱
۶۰ سالگی	۴۴	۴۳
۶۱-۶۴ سالگی	۱۷	۸
۶۵ سالگی	۳۹	۲۲
۶۵ سالگی و بیشتر	۳	۳
تعداد کشورها	۱۳۲	۱۳۲

با توجه به جدول فوق تنها ایران کارکنان زن را با ۴۵ سال سن بازنشسته می نماید. *

مبنای محاسبه مستمری بازنشستگی

جدول سالهای مبنای محاسبه مستمری بازنشستگی در ۱۰ کشور جهان

کشور	سالهای مبنای محاسبه مستمری
ترکیه	۵ سال آخر
تونس	۱۰ سال آخر
لهستان	بهترین ۱۰ سال در آخرین ۲۰ سال
مراکش	۵ یا ۳ سال آخر هر کدام بیشتر است
اتریش	۱۶ سال آخر
بلژیک	طول دوره اشتغال
یونان	۵ سال آخر
لیبی	۳ سال آخر
سوریه	۲ سال آخر یا بهترین ۵ سال در آخرین ۱۰ سال
ایران	۲ سال آخر